

УДК 159.9

Гродецька М. – ст. гр. БП-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Періг І.М.

Hrodetska M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE INFLUENCE OF FAMILY EDUCATION FOR DEVELOPMENT OF PERSONALITY OF CHILD

Supervisor – PhD (Psychology), Associate Professor I. Perig

Ключові слова: сім'я, виховання, методи.

Key words: family, education, methods.

Сімейне виховання має величезне значення у психічному розвитку і становленні особистості. Сім'я є джерелом соціального наслідування в перші роки життя дитини, завдяки механізмам ідентифікації та наслідування – дотримання зразку взаємин власних батьків спочатку відбувається на підсвідомому рівні. Стиль поведінки батьків позначається на становленні дитини, психічному здоров'ї та на психологічному кліматі родини. За словами В.О. Сухомлинського: "Сім'я - перше джерело, з якого починається велика ріка почуттів і переконань". Проблеми пов'язані з вихованням є найбільш актуальними на сьогодні, адже деякі батьки не розуміють якої шкоди вони завдають своїм дітям через "неправильне виховання", через свій поганий приклад, через свою неготовність виховувати дитину. Метою родинного виховання є формування якостей і властивостей особистості, які допомагають гідно долати труднощі й перепони, що трапляються на життєвому шляху.

Методи сімейного виховання – це способи, шляхи, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив батьків на свідомість і поведінку дітей. Вони не вирізняються від розглянутих вище загальних методів виховання, але мають свою специфіку: надзвичайно важливу роль у вихованні дітей відіграє особистий приклад батьків, їх авторитет; вплив на дитину є більш індивідуалізованим і здебільшого ґрунтується на конкретних вчинках.

В роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників Е. Шефера, В. Гарбузова, К. Ушинського, Г.Я. Варги, А.Є. Лічко, В. Століна, Г. Костюка, І. Сікорського, переконливо показана залежність формування особистості дитини від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до дитини, способів родинного спілкування.

Сімейне виховання - це одна з форм виховання дітей, що поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом сімейного побуту [1, с.206]. Стиль сімейного виховання - найбільш характерні спосіб ставлення батьків до дитини, які застосовують певні засоби і методи педагогічного впливу; типова стратегія поведінки батьків з дитиною [3].

Існує низка різноманітних (узагальнених та деталізованих) класифікацій стилів сімейного виховання, в основі яких лежать особливості внутрішньосімейних та міжособистісних взаємин, що виражаються у ставленні батьків до особистості дитини, її способу мислення та діяльності; застосування методів покарання і заохочення;

формування моральних принципів та цінностей; до оточуючих людей та навколишнього середовища.

Найчастіше в психолого-педагогічних дослідженнях для визначення, аналізу батьківського ставлення використовуються два критерії: ступінь емоційної близькості, теплоти батьків до дитини (любов, прийняття, тепло або емоційне відкидання) і ступінь контролю за її поведінкою (висока - з більшою кількістю обмежень, заборон; низька - з мінімальними заборонними тенденціями). Вченими виділяються чотири типи виховання (демократичний, авторитарний, ліберальний, індеферентний) і два рівні контролю високий і низький відповідно [1].

Оптимальним для практики сімейного виховання вважається демократичний стиль, що характеризується високим рівнем вербального спілкування між дітьми і батьками; включеністю дітей в обговорення сімейних проблем; урахуванням їхньої думки; готовністю батьків у разі потреби прийти на допомогу дітям, одночасно з вірою в їх успішну самостійну діяльність, адекватним батьківським контролем. Відхилення від демократичного стилю в бік авторитаризму, ліберальної всюдозволеності чи надмірної концентрації на дитині спричинює відповідні деформації її особистості [3].

Найбільшою мірою шкодять дитині непослідовний, змішаний стиль виховання, неузгодженість і суперечливість установок батьків на процес виховання, оскільки постійна непередбачуваність реакцій батьків позбавляє дитину відчуття стабільності оточуючого світу, породжуючи в неї підвищену тривожність [2, с.35-37].

Для дослідження стилів сімейного виховання Е.Шеффер та Р.Белл розробили опитувальник «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI), у якому виділені 23 аспекти-ознаки, що стосуються різних сторін ставлення батьків до дитини та життя у сім'ї. З них 8 ознак описують ставлення до сімейної ролі та 15 стосуються дитячо-батьківських взаємин. Дані 15 ознак об'єднані в 3 групи: I – оптимальний емоційний контакт, II – надлишкова емоційна дистанція з дитиною, III – надлишкова концентрація на дитині.

Отже, різні стилі виховання дитини в сім'ї накладають значний відбиток на особистість. Саме сім'я стає першою об'єднуючою ланкою між дитиною і суспільством у дошкільному віці, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи, саме вона формує власний спосіб життя, мікрокультуру, основою якої є цінності й елементи культури суспільства. Однією з провідних функцій є виховна функція, яка забезпечує належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку дитини, становлення особистості. Родина передає своїм нащадкам знання, уміння, навички, норми, цінності, необхідні для самостійного життя в суспільстві. Від стилю виховання будуть залежати не лише стосунки у сім'ї, але й формування і розвиток дитини. Тому варто дотримуватися найоптимальнішого стилю виховання. Створення сімейних умов виховання повинне враховувати можливості кожного вікового періоду дитинства.

Література:

1. Гарбузов В.И. Неврозы у детей и их лечение : монография / В.И.Гарбузов, А.И. Захаров, Д.Н. Исаев. – Ленинград : Медицина, 1977. – 272 с.
2. Сова М.О. Психологія сім'ї: Навчальний посібник / М. О. Сова, С. О. Деніжна. – К : 2014. – С.35-37.
3. Періг І. Насилля над дітьми у сім'ї як соціально-психологічна проблема // І.М. Періг, Н.В. Савчук / Актуальні задачі сучасних технологій: матеріали Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів, 17–18 листопада 2016р. - С. 360–361. - ТНТУ. – 2016.